33. štev. Poštnina plačana v gotovini. V Ljubljani, sobota 15. avgusta 1925. Posamezna številka 1·50 Din. Leto V.

NOVA PRAVDA

GLASILO NARODNO-SOCIJALISTIČNE STRANKE.

Uredništvo in upravništvo: Ljubljana, »Narodni dom«, I. nadstr. — Telefon: štev. 77.

Izhaja vsako soboto.
Mesečna naročnina: za tuzemstvo 6 Din, za inozemstvo 8 Din.

Inserati se računajo po velikosti in so cene na razpolago v upravi.

Razvoj delavskega vprašanja.

Francoska revolucija je zlomila verige suženjstva in tlačanstva. S svojimi svobodnjaškimi idejami je prekvasila Evropo, preustrojila družbo in izvojevala tudi nižjim slojem osebno svobodo. Prisilni, od očeta na sina podedovani, doživljenski poklici so se umaknili prosti izbiri. Vsakdo si je mogel iskati zaslužka po lastni volji in osebnih zmožnostih. Podjetniki so si mogli prosto izbirati delavce, a tudi delavstvo je dobilo priliko v vedno novih panogah industrije zaslužiti proti prosti pogodbi z delodajalci.

Posledice svobode pa se niso pokazale takoj in povsod za delavstvo v zadovoljivem smislu. Vzroke disharmonije je iskati v takratni družbi. Nekdanji doživljenski delavci kakor solinarji, rudarji i. dr. so imeli mestoma svoje zakonite pravice, ki so jim omogočale eksistenco. Večkrat so jim posebne odredbe odmerjale plače. Večkrat so bili delavci v posesti lastne hišice, vrta, njive, kjer so redili kokoši, svinje, kozo ali kravo ter si pridelali še marsikaj za življenje. Vse to je na mah nehalo. Delavec, ki je služil danes tukaj, jutri tam, je moral plačevati življenjske potrebščine v gotovem denarju. Temu pa se je mogel še le po generacijah priučiti.

Dobi svobode je sledila doba veletehnike in denarnega prometa. Stroji so jemali stotisočim zaslužek. Izpodrivali so možke delovne moči in jih nadomeščali z ženskami in otroci. Tiščali so navzdol cene rokotvorov tako, da so morali rokodelci opuščati obrt, ker niso mogli tekmovati s cenimi strojnimi proizvodi. Podjetniki so večkrat brezvestno izkoriščali delavstvo. Oderuško so ga izžemali in goljufali. Delavec, nevešč računanju, je živel večkrat v hujši bedi in večjem pomanjkanju kakor prej. Izboljšale so se nekoliko razmere s splošno učno obveznostjo, ki je seznanila že mladega človeka z osnovnimi pojmi izobrazbe. Še večje uspehe so dosegle strokovne šole. Izobraženi delavec je dovzetnejši za organizacije, ki mu dajo priliko in moč izboljšati si položaj. Šele raznovrstna delavska udruženja in društva so mu omogočila in zasigurala eksistenco.

Potom svojih organizacij se je mogel delavec uveljavljati v zakonodaji in izvojevati marsikak priboljšek proti nameram sebičnih podjetniških krogov. Z zakoni se je uredilo v modernih državah delovno razmerje in delavsko pravo. Delavec je dosegel, da posreduje v sporih med delodajalci in delojemalci država po nepristranskih zastopnikih. Izsilil je osemurni delavnik, zavarovanje zoper nezgode, bolezen, delanezmožnost, smrt. Izvojeval si je, da se mu prekomerno delo posebej nagraja, ponekod tudi poseben delež od čistega dobička in še marsikaj drugega. Na mesto nekdanjega hišnega ali vrtovega posestva je stopila sčasom hranilna knjižica, društveni delež in zavarovalnina.

Moderne socijalne neprilike in nevarnosti se dajo prav tako malo odpraviti z diktaturo parlamenta kakor s socijalnimi prekucijami. Dokaz za trditev nam podajajo pravtako razmere v Italiji kakor v Rusiji, kjer živi proletarijat daleko slabše kakor v drugih državah, kjer skušajo uvidevni državniki s pospeševanjem prosvete dvigniti splošno izobrazbo in s primernimi reformami izboljšati socijalno stališče nižjih slojev.

Med take socijalne naprave štejemo predvsem skrb za ubožce, bolnike, vdove, sirote in invalide. Del teh inštitucij oskrbujejo države, krajine in občine, drugi važnejši del je izročen zavarovalnicam, ki stoje pod državno kontrolo. Zavarovanje proti vsem mogočim nezgodam je mnogo višje stoječe socijalno orodje ter se je razširilo zlasti v 19. in 20. stoletju tudi med delavstvo. Ono ima predvsem vzgojni pomen. Delavec naj skrbi z utesnitvijo ob času delazmožnosti za bodoča mršava leta. Isti namen zasledujejo poleg drugih tudi delavske hranilnice, konsumna društva in sl. Odličen pomen imajo tudi delavske posredovalnice, v kolikor so nepristranske državne, krajinske ali občinske naprave ter razna razsodišča pod predsedstvom nevtralnega državnega funkcijonarja. Take organizacije ščitijo v sporih pravice socijalno šibkejšega ne toliko z zakonom kakor s pomočjo plemenitih, človekoljubnih posredovalcev, ki stremijo kolikor mogoče odstraniti socijalne krivice.

V naši državi so vse te naprave še v povojih. Mnoge poslujejo slabo, ali pa sploh ne poslujejo. Za te nedostatke zadene krivda v prvi vrsti delavstvo samo, ki se je dalo po prevratu zavesti po nespametnih idealogih in demagogih na stranska pota ter je s svojimi pretnjami izzvalo reakcijo v taki meri, da smo izdatno nazadovali tudi na socijalnem polju. Trdne predvojne organizacije so razbite v brezpomembne frakcije, ki se ne morejo nikjer uveljaviti. Še vse večja nevarnost pa preti delavstvu od odvisnosti njih organizacij od podjetniškega velekapitala in velebank. Dokler se v tem oziru delavci ne osamosvojijo, ni misliti na izboljšanje razmer ....

Pred duhom jih vidim stopati v gručah po cesti, dolga, dolga vrsta. Resni so jim obrazi, nagubana so čela, truden jim je korak in malobesedna njih govorica. Premogokopi so na potu proti domu. V potu svojega obraza so delali osem ur na dan, večina izmed njih za 34 dinarjev. Medtem pa razpisuje Trboveljska družba za brezdelje 30 odstotno dividendo. Kje je tu socijalna pravičnost?

ELITNI
KINO MATICA
LJUBLJANA
Kongresni trg

O osnovni šoli.

Odličen šolnik nam piše:

Zgodovina je mati življenja, pravi pregovor. Zato si hočemo na podlagi zgodovinskega razvoja osnovne šole predočiti tudi njen namen in pomen za človeško družbo.

Osebna svoboda, ki jo je izvojevala francoska revolucija človeštvu, ni prinesla delavcem in kmetom zaželjenega vspeha. V dobi denarnega gospodarstva in čimdalje bolj razvijajoče se tehnike se niso mogli nepismeni nižji sloji prilagoditi razmeram. Delavec in kmet nista znala računati ter sta bila neštetokrat plen oderuških podjetnikov, ki so ju izkoriščali in nesramno ožemali. Da izboljšajo socijalni položaj delovnih krogov, so razne cerkvene in druge korporacije ustanavljale zasebne šole, ki so pa često poleg občekoristnih smotrov zasledovale tudi lastne, premnogokrat zelo sebične cilje. Zlasti so si stale šole raznih verskih sekt ali različnih nacijonalnih struj sovražno nasproti ter so se brezobzirno pobijale med seboj. Državi pa mora biti ležeče na tem, da se trenje med državljani kolikor mogoče ublaži, kajti le tako se pospešuje napredek. **Pogoj za vsako višje kulturno življenje je potemtakem gotova enotnost nravno-verskih čustev in nek minimum izobrazbe. To pa se da doseči le z enotnostjo osnovnega pouka,** kajti le s tem se ustvari v državi do neke meje enakomerna in istovrstna duševna atmosfera, brez katere se različni elementi ne morejo sporazumevati in se zlasti nižji sloji v težkem boju za obstanek ne morejo vzdrževati.

Iz tega sledi, da imata od osnovne šole glavno korist baš delavec in kmet, ker jima daje osnovni pouk priliko do višje izobrazbe, s katero zamoreta krepkeje zastopati lastne težnje. **V interesu države pa je enotna šola,** ki se da doseči le, ako prevzamejo breme vzdrževanja nase države ali njeni deli, pokrajine in občine pod državno kontrolo, ker vodi osnovni potek v zasebnih rokah lahko do zlorabe.

Kjer stojijo na krmilu države res šolniki, ki zastopajo predvsem interes šole, bodo varovali šolo pred pogubnimi političnimi vplivi, kajti cilj šole je povzdigniti umstveno in nravstveno izobrazbo v narodu. Zato bodo brez izjeme prepovedali vsak poskus udejstvovanja šoloobvezne in nerazsodne dece pri raznih telovadnih in sl. društvih. Vsa ta društva imajo več ali manj strankarski videz in sejejo le mržnjo v mlada srca. Različni »naraščaji«, obstoječi iz šoloobveznih otrok, so izrodki, ki močno motijo enotnost osnovne šole. Zlasti je v tem oziru grešil minister Pribičević, ki je dovoljeval šolski deci posečati prireditve nekaterih društev, drugih pa ne.

Osnovna šola naj bo kolikor mogoče enotna z enotnim učnim načrtom in istotakim disciplinskim redom. Enotnost šole pa moreta motiti predvsem dva momenta in sicer razlika v jeziku in veroizpovedanju.

»Jezik je vez človeške družbe. Kajti z besedo, z govorom,« pravi Herbart, »prehajajo misli in čustva v dušo drugega. Tam vzbujajo nova čustva in nove misli, ki potujejo prek istega mosta nazaj, da obogatijo predstave prvega«.

»Luč četrta je beseda:
jasna hodi med narodi,
dušo k duši tajno vodi,«

poje naš Župančič v »Cicibanu«. **Temelj vsakemu uspešnemu osnovnemu pouku je potemtakem jezik, ki ga govori otrok.** Zato se mora osnovni pouk podajati deci v maternem jeziku tudi tam, kjer morda trpi enotnost šole, da se doseže cilj osnovnice t. j. splošna naobrazba naroda. V tem oziru so grešili že svojčas Nemci pri nas s svojimi nemškimi in utrakvističnimi poneumnicami; isto krivico pa nam je nameraval delati tudi Pribičević s svojim osnutkom rekoč, da je učni jezik osnovnice srbohrvatsko-slovenski. Takega jezika pa ni, kakor tudi nimamo Jugoslovani skupne pisave. Da pa pridemo vendar tudi v tem oziru do neke enotnosti v načrtu, **se naj vrši osnovni pouk v slovenskih in pretežno hrvaških krajih v slovenščini oz. srbohrvaščini na podlagi latinice.** Šele v zadnjem šolskem letu se naj uče učenci tudi pisati in čitati cirilico. Obratno naj velja za srbske šole. **Pouk iz srbohrvaščine po Sloveniji se naj v osnovnici popolnoma opusti,** ker ne spada sem in ponižuje slovensko šolo na nivo utrakvistične šole, ki se je izkazala že pod Nemci kot manj vredna. Dejstvo je, da se morejo učenci uspešno priučiti na osnovni šoli le enemu in to le materinemu jeziku.

Če pa že zahtevamo slovensko šolo, kjer se naj odmeri pouku slovenščine prav toliko slovenskih ur, kakor pouku srbohrvaščine na srbskih osnovnicah, tedaj zahtevamo tudi, da naj uči učitelj slovenščino po pravilih slovnice. Mi štejemo edenindvajset ..., pa ne dvajset ena ... ter izgovarjamo besede, kakor jih pišemo. Učitelj si pouka ne sme otežkočati. Zato morajo učitelji sami zahtevati, da se že vendar ukinejo brezsmiselne odredbe bivšega višjega šolskega sveta z ozirom na štetje in izgovor.

Še bolj kakor razlika jezika razdira enotnost šole pri nas verska razlika. Za Rusijo smo menda mi prva država v Evropi z najraznovrstnejšimi veroizpovedanji. Katoliki in protestanti, pravoslavni in židi so zakonito priznani. Kdo naj prevzame verski pouk v šoli, ki se mora ravnati po volji večine?

Ako bi bila omika svečenikov vseh zakonito priznanih ver povsod v državi na višku, ako bi imeli ti povsod saj **srednješolsko** izobrazbo, bi mogli brez vsega prevzeti verski pouk pod državnim nadzorstvom. Toda v večjem delu države je kaj takega nemogoče radi prepičle izobrazbe svečeništva. **Zato bodo morali, da se ohrani enotnost osnovne šole, prevzeti tudi verski pouk učitelji.**

Menda še nikoli se ni pojavljalo nujnejše vprašanje po temeljiti reformi, nravstvene vzgoje mladine kakor baš dandanes, ko je dolgotrajno vojna zmešala pojme o lastnini, redu, zakonu in morali. Zato je potrebno, da se budno nadzoruje in vzgaja mladina, da se izobrazuje na čustvih in razumu. Ako pa hoče doseči osnovni pouk ta cilj, mora biti vzgoja poverjena vzor — vzgojiteljem, ki prednjačijo deci in starišem z vzgledom in besedo, z dejanji in nasveti. **Učitelj mora biti mož na svojem mestu.** Reforma osnovne šole zahteva brezpogojno reformo vzgoje učiteljskega naraščaja.

Poglavje o socijalizmu.

V Mariboru, 9. avg. 1925.

Etbin Kristan ni zastonj obupal nad »Socijalistično partijo Jugoslavije« ter jo popihal v Ameriko. Človeka, ki se je le malo poglobil v problem socijalizma, mora postati naravnost strah pred bodočnostjo, ko vidi, da sedanji voditelji te stranke, ne poznavajoči najprimitivnejšega socijalističnega abecednika, v javnih zastopih naravnost diskreditirajo idejo socijalizma. Kdor misli, da pretiravamo, naj se udeleži ene same seje mariborskega občinskega sveta in naj posluša noslanje socijaldemokratskih občinskih svetnikov. Niti na eni seji še niso nastopili stvarno in pametno. Popolnoma pa so svojo stranko diskreditirali na zadnji seji. Ko se je župan postavil na pravilno stališče, da posamezni člani občinskega sveta nimajo na lastno pest brez pooblastila v občinskih zavodih in podjetjih ničesar ukazovati, so začeli kričati kakor obsedeni: »To je teror! Občinski svetniki smo napram občinskim podjetjem delodajalci in kot taki si ne damo kratiti svojih pravic!«

Tako torej — delodajalci; Kdor si to šepavo argumentacijo pobliže ogleda, bo videl na prvi pogled, v čem obstoji socijalizem mariborskih socijaldemokratov. Prvič dotičnik, ki si uzurpira pravico samolastnega postopanja in komandiranja tam, kjer ima v smislu štatutov in demokratskih načel odločati edino le večina, ni demokrat, ampak najhujši terorist; drugič pa socijalizem ne pozna ne gospodarjev ne hlapcev, marveč samo solastnike in sodelavce. Oba principa, demokratizem in socijalizem pa so socijaldemokratski občinski svetniki pogazili z eno samo nepremišljeno neumno izjavo! Razumemo, da kdor ničesar nima, hoče do nečesa priti. Vsem je znan pregovor, da berač, kadar se mu posreči priti na konja, tako jezdi, da ga niti vrag ne vjame. Ali to notranjo željo, biti delodajalec in zapovedati svojim podrejenim delavcem, bi morali socijaldemokrati obdržati zase, ne pa, da jo obešajo na veliki zvon in s tem smešijo ves socijalistični pokret.

Druga stvar, ki so jo na isti seji zopet ponovili, se tiče mestnega kina. Tudi tu se vidi, kako socijaldemokrati umevajo socijalizem. Princip socijalizma je, koristiti komuni, celokupnosti. Ko so bili oni gospodarji občine, so z mest. kinom tako malomarno gospodarili, da je imela mestna občina vsak mesec pet tisoč dinarjev zgube. Tovariš Roglič pa je izpregledal, da je ta izguba povsem neutemeljena in da jo je pripisati edinole slabemu gospodarstvu socijalnih demokratov. Da svojo trditev tudi dokaže, se je potem, ko je vsled volitev izgubil eksistenco, — kar se pod PP režimom ni zgodilo nobenemu socijaldemokratu! — sam lotil posla in napravil z mestno občino pogodbo, v smislu katere bo nosil kino mesečno pet tisoč dinarjev čistega dobička; razen tega pa se bo vsled povečanega obratovanja, ki ga mora novi vodja doseči, ako hoče priti na svoj račun, občinski davek povečal mesečno za 7.500 dinarjev. Letno bo torej nosil mestni kino okrog 200.000 dinarjev več kot dosedaj, med tem ko je imel pod socijaldemokratskim gospodarstvom le zgubo. S tem denarjem pa bo občina lahko zidala stanovanja za revne občinarje, poboljšala hrano v ljudski kuhinji in storila še mnogo koristnega za revne sloje.

Sedaj pa vprašamo: **Kateri socijalizem je boljši, ali ta, ki ga zastopajo socijaldemokrati s svojo kričavostjo in ki nosi koristi le posameznim njihovim voditeljem, ali ta, ki ga zastopamo narodni socijalisti s pozitivnim delom v korist celokupnosti?**

Proletarijat, vzdrami se!

O dijaškem domu v Mariboru.

Iz bivšega »Studentenheima« v Mariboru smo dobili »Dijaški dom«. Lastnik poslopja in inventarja je mestna občina, ravnatelj pa samostojni demokrat prof. Strmšek. Dijaški dom se upravlja po posebnih štatutih društva, kateremu je dala mestna občina v najem poslopje in ves inventar bivšega Studentenheima za bagatelno najemnino 100 dinarjev letno. Razen tega dobiva društvo od mestne občine tudi denarne subvencije. Ker ima Dijaški dom take ugodnosti od občine, imamo občani pravico, pobližje izvedeti, kako se v tem zavodu gospodari, ali služi zavod svojemu pravemu namenu itd.

Predvsem pa moramo postaviti vprašanje: **ali je zavod dobrodelna ali trgovska inštitucija?**

Iz zgorajšnje ugotovitve, da je Dijaški dom podpiran od občine, bi sledilo, da je smatrati Dijaški dom za dobrodelno inštitucijo. Zato bi moral biti zavod tako urejen, da bi služil predvsem dobrobitu revnih dijakov. Kaj se mesto tega dogaja? Da se sprejemajo sinovi bogatih starišev, predvsem pa pristaši samostojnih demokratov, kakor je n. pr. sin dobro situiranega notarja Kolšaka v Marenbergu, med tem ko je bil sin nekega revnega vratarja iz Trsta odklonjen z motivacijo, da je zavod že poln. To se je zgodilo dne 5. avgusta. Prepričani smo, da jih bo prof. Strmšek še sprejemal tudi po 5. avg., ako se bodo mogli izkazati z legitimacijo SDS. Pač pa bodo odklonjeni reveži, ki niso sinovi samostojno-demokratskih agitatorjev.

Vzemimo drugo vprašanje, s katerim se bo gospoda najbrž izgovarjala, da je namreč zavod upravljan po trgovskih načelih, da torej ni njegov namen, podpirati revne dijake s cenejšo hrano in stanovanjem. Ako je torej tako, potem vprašamo: Čemu daje občina Dijaškemu domu kot trgovski inštituciji prostore in ves inventar skoro zastonj na razpolago in še subvencije povrhu? Mari za to, da se bo sinovom bogatašev bolje godilo?

Bilo temu tako ali tako, naša zahteva je, da se mora urediti Dijaški dom v smislu načel dobrodelne inštitucije. V tak Dijaški dom se morajo sprejemati predvsem dijaki revnih starišev in šele potem, ako preostaja prostorov, tudi dijaki dobro situiranih starišev.

Da pa bo postopanje v Dijaškem domu povsem nepristransko, ne sme biti ravnatelj zavoda eksponent politične stranke, najmanj pa tak, ki ima že itak dovolj dohodkov drugje. Kolikor vemo, ima prof. Strmšek kot ravnatelj zavoda v zavodu hrano in stanovanje za celo svojo družino zastonj, to vemo pozitivno. Najbrž pa ima razen tega še kake druge prejemke. Ker pa ima profesor Strmšeh itak dohodke kot profesor, ki je potem, ko je kot prosvetni referent dosegel višji čin, potisnil referat brez vsake protiusluge tovarišu, češ »ti si sposobnejši od mene« in mu pri tem zamolčal, da je plačilo za delo že on prejel, kakor je bilo to lepo opisano v članku »Žolti vrag«, v predzadnji »Novi Pravdi«, smo mnenja, da bi mesto ravnatelja Dijaškega doma prav lahko kdo drug opravljal. Nismo nevoščljivi profesor Strmšeku, toda socijalni čut nam narekuje, da je treba gledati tudi na druge. To mesto je primerno za koga, ki ima premalo dohodkov, da bi mogel svojo družino preživljati. Stanovanje in hrana za celo družino pomeni dandanes v dobi splošne nezaposlenosti skoro že celo eksistenco!

Povedali smo svoje mnenje. Pričakujemo, da bo občina, ki daje lepe ugodnosti Dijaškemu domu, tudi skrbela za to, da bo ta inštitucija služila svojemu pravemu namenu, da se bo v njej odpravila politika in da bo zavladal red.

OBLEKE NA OBROKE
O. BERNATOVIČ
LJUBLJANA, MESTNI TRG

Premog trboveljski, libojski in črnomaljski,
drva, koks, oglje, šlezijske brikete dobavlja „Ilirija“ LJUBLJANA, Kralja Petra trg 8, tel. 220
Plačilo tudi na obroke.

Inserirajte v „Novi Pravdi“!

POLITIČNI PREGLED

Seja izvrševalnega odbora SDS.

Pretekli teden se je vršila slabo obiskana seja izvrševalnega odbora SDS za ljubljansko oblast. Na seji je vladalo skrajno slabo razpoloženje, katerega niso mogle razpršiti še tako visoko doneče besede dr. Žerjava. Komunike, ki je bil izdan o poteku seje, pooblašča načelstvo SDS, da ukrene vse potrebne taktične ukrepe, da bi SDS prišla zopet do vladne moči, ker ji drugače odpadejo vsi pristaši. Seveda bo pa s »taktičnimi ukrepi« bolj težko, ker je že danes gotovo, da je SDS izključena od vsake vladne kombinacije. Pristaši SDS se tega tudi zavedajo in preko strankinih komunikejev vstopajo v radikalno stranko. SDS je popolnoma izgubila svojo politično pomembnost. Kmalu ne bo od stranke ostalo več kot za omizje pristašev s komunikeji »Jutrovega« žargona. Tisti, ki so pokopavali narodne socijaliste in jih niso mogli pokopati, bodo prav kmalu prepevali pogrebne bile svoji lastni stranki.

Radićeve izjave.

Pred odhodom iz Baške in na potu v Zagreb je Štefan Radić podal več značilnih izjav. Zgovornost Štefana Radića je bila tudi povod, da je opozicijonalni tisk govoril že o nesoglasjih v vladi. Vesti o nesoglasjih v vladi (vsaj v kolikor se Radićevih govorov tiče) niso bile neresnične. — Priobčujemo nekoliko značilnih odlomkov iz Radićevih izjav:

Radić zameri Pribičeviću, ker mu očita avstrijakanstvo. Pravi, da je bila hrvatska inteligenca pred polomom za Budimpešto, dočim je bil on za Dunaj. To je vsa avstrijakanščina, ki se mu očita. Če bi hrvaški zastopniki odšli iz Budempešte na Dunaj, bi imeli Slovani v dunajskem parlamentu večino. Potem ne bi Avstrija germanizirala Balkan, ampak bi mi slovanizirali Avstrijo. Pribičević in njegovi prijatelji so prodali Hrvatsko Madžarom.

Vlada ostane kakršna je. Kakor hitro bi pa prišlo do revizije ustave, ki pa ni treba, da bi bila državnopravna, bodo pa sodelovali vsi, ki so razumeli idejo sporazuma. Sprememba ustave mora biti delo naroda.

Jugoslovanska seljaška stranka je gotova stvar. Vendar to ne bo razredna stranka, ampak narodna seljaška stranka, kajti seljak ni razred, ampak narod.

Dokler je Korošec predstavitelj Slovencev, ne more biti nobenih stikov z njimi. Korošec je slabši od Pribičevića. Mnogo slabši. Če bi bile normalne volitve, Korošec ni več predstavitelj Slovenije. Prihodnje volitve hočemo preplaviti Slovenijo. — Isto mnenje kot o Koroščeu ima S. Radić tudi o Spahi.

Ko smo napravili sporazum, sem rekel Davidoviću, naj se ne jezi, ker smo z radikali napravili tisti sporazum, ki smo ga hoteli z njim. Glavno je, da je sporazum dober. Davidović je pravilno presodil položaj in njegov zadnji govor v narodni skupščini je bil krasen.

Največja realnost o kateri je treba voditi račun pri vodstvu drž. politike je srbstvo, hrvatstvo in seljaštvo. Na tem temelju počiva naša skupna, nedeljiva in nerazrušljiva narodna država.

O politični razdelitvi države med radikale in HSS ne more biti govora. Za celo državo je izveden princip zakonitosti in človečanstva. Vsa važnejša državna vprašanja se rešujejo sporazumno. Državni podtajniki so strokovnjaki, ne pa politični eksponenti. V državni upravi smejo biti samo kvalificirani uradniki. Nekvalificirane in nesposobne uradnike je odstraniti.

V prvi vrsti se bo sedaj uvedla samouprava v občini, potem v okraju in nato v oblasti. V to svrho bo radikalna stranka in HSS izdelala moderen občinski zakon.

V državnem gospodarstvu se mora šteditи. Predvsem se mora zaščititi in ojačiti seljaški narod, s katerim se mora identificirati tudi država.

Iz vsega tega je razvidno — pravi S. Radić, da ne more biti s sporazumom govora niti o kapitulaciji s srbske in hrvatske strani, niti o kapitulaciji radikalne stranke, ne HSS.

Razna imenovanja.

Podpisani so ukazi o imenovanju novih velikih županov na Hrvatskem. Za državne tajnike so imenovani v ministrstvu za agrarno reformo: dr. Vlada Andrić (radik.), za Bosno; dr. Steva Suvaković (radik.), za Vojvodino; Bora Milovanović (radik.), za Južno Srbijo. V ministrstvu šum in rudnikov: dr. Bogoljub Kujundžić (radikal); v ministrstvu financ radićevec Ivan Neudorfer, v ministrstvu prosvete dr. Josip Pasarić, v ministrstvo socijalne politike dr. Juraj Krnjević. — Za konferenco v Ženevi je določena ta-le delegacija: šef delegacije je zunanji minister dr. Ninčić, delegata dr. Laza Marković, Miljutin Jovanović, pomočniki dr. Vasa Jovanović, Stjepan Radić ter Branko Avramović, bivši pomočnik ministra zunanjih del. Kot eksperti potujejo v Ženevo: pomočnik prometnega ministra Krčević ter generalni konzul v Trstu Stefanović.

Nettunske konvencije.

Z nettunskimi konvencijami ni zadovoljna HSS. Nekaj dni se je celo govorilo, da bo vsled nettunskih konvencij podal demisijo minister za trgovino in industrijo dr. Krajač. Minister Krajač je pa takoj demantiral vesti o demisiji. O nettunskih konvencijah se je nato obširno razpravljalo na seji ministrskega predsednika, po kateri je zunanji minister dr. Ninčić podal te-le izjave:

Vesti o odstopu ministra dr. Krajača imajo v ozadju le intrige in so neosnovane. V konvencijah ni nikakih težkih določb v pogledu na promet in prometne tarife. Edino, kar bi bilo lahko ustvarilo odvojena mišljenja je vprašanje glede vseljevanja in zaposlenja italijanskih delavcev v naši državi. Vendar so pa tudi vesti zadevajoče to vprašanje prišle v javnost netočne in pretirane. Določba glede italijanskih delavcev je vsaj toliko koristna za nas, kolikor za Italijo. Vsak mednarodni sporazum je rezultat kompromisov, pri katerih popušča vsaka stranka v smislu zahtev druge stranke, ki bi dobila koncesije, ki odgovarjajo njenim interesom. Zato je potrebno presojati mednarodne konvencije vedno kot celoto, jih objektivno proučevati, toda ne objektivno povdarjati koncesije, ki jih je dala ena stran ali pa dobila v namenu, da se vstvari po potrebi neugoden ali zadovoljiv vtis. Kadar se te konvencije presojajo objektivno, se more spoznati, da predstavljajo resne koristi za obe državi. Rešujoč kompromisnim potom nova sporna vprašanja, dajejo one več jasnosti in določnosti v našem medsebojnem razmerju. Zato morejo biti te konvencije le koristne in v dobro političnim odnošajem med našo kraljevino in Italijo.

Nikola Pašić in sporazum.

V Mostarju je govoril na sestanku radikalov dr. Laza Marković in med drugim izjavil: Naivni so oni ljudje, ki trdijo, da g. Pašić ni odobraval politiko sporazuma. Gospod Pašić je osebno vodil razgovore in se je tudi v pismu na radikalni klub izrecno izjavil za sporazum. Ko se bo gospod Pašić na jesen vrnil v Beograd, bo tudi osebno izvedel sklenjeni sporazum.

PO DRUGIH DRŽAVAH

Nemški monarhisti in republikanci. Preteklo nedeljo so v Berlinu proslavljali obletnico sprejetja republikanske ustave. Proslave se je udeležilo nad 500.000 ljudi. Pri tej priliki so pristaši ljudske stranke napadli republikanski avtomobil s streli. Eden izmed napadalcev je bil potem v splošnem pretepu ubit.

Spor med Bulgarijo in Grško. Komaj je Bulgarija izravnala nesoglasja z Jugoslavijo, že ima opravka z novim konfliktom in sicer to pot z Grčijo. V Bulgariji je bil ubit bogat grški trgovec Nikolandi. Grška je poslala vsled tega ostro noto Bulgariji, zahtevajoč zadoščenja. Poleg tega je Grčija koncentrirala močne vojaške oddelke ob bulgarski meji. Bulgarski tisk pravi, da je ubojstvo gotovo izvršil kak provokater.

Nepopustljivost Amerike. Poroča se, da Zedinjene države nikakor niso voljne priznati Belgiji, Franciji in Italiji moratorij pri odplačilu vojnih dolgov. Coolidge brezpogojno vstraja na tem, da se takoj prične odplačevanje vojnih dolgov.

Izmirjenje na Češkoslovaškem. Po konfliktu z Rimom so se politične razmere na Češkoslovaškem nekoliko pomirile. V vladni koaliciji je dosežen po prizadevanju ministrskega predsednika Švehle začasni sporazum. Kakor že javljeno, se začetkom jeseni vrše volitve, katerih predpriprave so se tudi zaposlile vse stranke.

Francoske težave v Maroku. Levičarski listi so pričeli napadati Angleško, zakaj da ne izvede blokade v Tangerju, da od tam Abd-el-Krim lahko nemoteno dobiva orožje. Francosko-španska blokada je brez angleške nezadostna. Izgleda kot da je Angliji prav, da je Francija kolikor mogoče zaposlena v Maroku. Angležem je prav, da bi Francija ne dosegla uspehov v severni Afriki, ker se jim zdi, da bi bila s tem ogrožena njihova pozicija v Gibraltarju.

Situacija v Rajhstagu. Po obravnavi nemškega odgovora na francosko noto se ni spremenila situacija v nemškem rajhstagu. Nacijonalisti so zahtevali, da se izvoli komisija, kateri bi bil odgovoren zunanji minister za vse svoje ukrepe v času, ko bodo trajale parlametarne počitnice. Zahtevo nacijonalistov je večina odklonila. Komunistični poslanec Stoecker je razkrinkal neiskrenost nemških nacijonalistov glede njihovega stališča pri sklepanju nemškega odgovora na francosko noto. Francosko časopisje je pričelo zopet skrajno neprijazno pisati o Nemčiji, češ da ji ni za mirno poravnavo in da izkorišča francoske neprilike v Maroku in neprilike zaveznikov na Kitajskem.

Razmejitev z Albanijo. Na svoji zadnji seji je konferenca ambasadorjev razpravljala o razmejitvi med kraljevino SHS in Albanijo. Med delegati SHS in Albanije je dosežen sporazum, da odstopi Albanija samostan Sv. Nauma SHS, dočim bi dobila Albanija zato Piškopejo. Konferenca je vzela sporazum na znanje, vnedar je pa tozadevno poročilo vrnila v popolnitev ekspertom. Tekom prihodnjih dni se bo na konferenci ambasadorjev končno sklepalo o razmejitvi med Albanijo in SHS.

Italijanski strah. Rimska »Epoha«, ki je v ozkih stikih z italijanskim zunanjim ministrstvom, je priobčila alarmanten članek, kjer objavlja, da je Jugoslavija na Francoskem naročila 100 aeroplanov tipa Breguet. »Epoca« izvaja, da so naročeni aeroplani najmodernejši, z veliko brzino in dobro oboroženi, tako da bo imela Jugoslavija na Balkanu največjo zračno flotijo. Italija mora z največjo pažnjo zasledovati oboroževanje Jugoslavije. V najkrajšem času bo Jugoslavija zelo močna. Reorganizirala je svojo produkcijo, napredovala v poljedelstvu in pacificirala svoje politične stranke na temelju splošne jugoslovanske ekspanzije. Sedaj zahteva izhod v Solunu, otvarja železnico do Splita, za svojo pomorsko obrambo ustanavlja flotiljo lahkega tipa in končno nabavlja na Francoskem aeroplane. Italija mora paziti na to, da si vspričo teh dejstev ohrani hegemonijo na Jadranu. — Kakor je videti, ima italijanski strah velike oči.

Amnestija v Italiji. Povodom dvajsetletnice svojega vladanja, je kralj dne 6. avg. proglasil amnestijo za veliko število političnih krivcev. Od amnestije so izključeni zločini, ki zadevajo politične umore.

IZ STRANKE

Mariborsko okrožje.

Poziv našim somišljenikom. Dasi smo v Mariboru stranka, ki šteje v občinskem svetu 7 občinskih svetnikov, pa se vendar dogajajo slučaji, da gotove kavarne in brivnice nimajo »Nove Pravde« na razpolago, dočim imajo po tri-štiri liste, ki pripadajo eni sami stranki, to je Samostojni demokratski stranki. Pozivamo naše somišljenike, da v take lokale ne zahajajo. Na sestankih pa bomo v bodoče o tej točki še posebej razpravljali in opozorili zlasti na one lokale, ki so list na naš pritisk sicer naročili, a ga potem zopet opustili. V ta bokal se ne sme nesti niti vinarja več! — **Vodstvo krajevne organizacije NSS v Mariboru.**

Informacije glede služb dobe naši organizirani člani v strankinem tajništvu NSS, Frankopanova ulica 17 med uradnimi urami od 9. do 12. dopoldne in od 3. do 7. pop. Prezposelni člani naj se prijavijo, istotako pa je dolžnost vseh ostalih naših članov, da tajništvu javljajo, če izvedo za kako prosto mesto, da zamore takoj posredovati.

Politični klub NSS v Mariboru ima v torek, dne 18. t. m. ob 8. uri zvečer svoj sestanek.

Odborove seje kraj. org. NSS v Mariboru se vršijo vsak petek ob 8. uri zvečer v strankinem tajništvu. Člani, ki imajo kake pritožbe ali žele pojasnila, se lahko osebno udeleže seje.

Celjsko okrožje.

Odsek za redakcijo organizacijskega reda stranke ima svojo prihodnjo sejo v nedeljo, dne 23. avgusta 1925 ob osmi uri zjutraj v Celju v pisarni celjskega delegata Aleksandrova ulica št. 4. Cenjene tovariše iz Zagreba, Ljubljane in Maribora vljudno prosim, da se te važne seje zanesljivo udeležijo polnoštevilno ter da mi vnaprej na kratko sporočijo, ob katerem času bodo v Celje dospeli. — Odsekov predsednik.

MLADINSKI VESTNIK

»Pomlad«, izobraževalno društvo narodno-socijalističnih deklet v Ljubljani je imela v nedeljo, dne 9. t. m. popoldne svoj ustanovni občni zbor. V okusno dekoriranem lokalu »Bratstva« je predsednica pripravljalnega odbora sestra Anica Coriaryeva v otvoritvenem govoru podala zgodovino ustanovitve te naše ženske mladinske organizacije, obrazložila je njen pomen in cilj ter v navdušujočih besedah pozivljala sestre p požrtvovalnemu delu za našo skupno idejo.

V imenu o. i. o. NSM je novo organizacijo pozdravil br. Kozinc, povdarjajoč, da je sestra Coriaryeva z ustanovitvijo »Pomladi« pripela naši mladinski organizaciji svež šopek pomladanskih cvetlic. Z ljubljansko »Bratstvo« je pozdravil organizacijo br. Lavrenčič, za Šiško br. Kmet in za Jesenice br. Lansegar. Za predsednico organizacije je bila z navdušenjem in soglasno izvoljena sestra Anica Coriaryeva, v odbor pa sestre: Anica Bratuževa (podpredsednica), Kristina Kupanova (tajnica), Vili Muhanjeva (blagajničarka), Ilona Suhadolčeva, Poldi Ravanova, Loti Coriaryva, v odFani Bergantova; namestnice: Anica Kozlevčarjeva, Tončka Kupanova in Mira Trinkova; pregledovalki računov: Marija Rojčeva in Poldi Možinova.

V proslavo ustanovitve »Pomladi« in v pozdrav na sejo zastopstva NSM došlih delegatov so sestre priredile v istem lokalu intimen večer z deklamacijami, recitacijami in predstavo igrice, ki jo je spisala sestra predsednica v proslavo dneva. Z ustanovitvijo »Pomladi« se je storil prvi resen korak za sistematično organizacijo naše ženske delavske mladine.

Seja zastopstva NSM, ki se je vršila v nedeljo, dne 9. t. m. v Ljubljani, je bila ponovno dokaz, da stoji naša mladinska organizacija na zdravi bazi, ki jo tvorijo idealizem, poštenost in požrtvovalnost in da je ovira njenega razmaha povse materijelnega značaja, pomanjkanje finančnih sredstev. Predsednik br. Kozinc je v izčrpnem predsedniškem poročilu podal objektivno in pregledno sliko stanja organizacije. Po daljši debati je bilo poročilo soglasno sprejeto. O finančnem gospodarstvu je mesto službeno zadržanega br. Poropata poročal br. Kmet, referat o tisku pa je podal br. Juvan. Napravili so se sklepi glede plačevanja mladinskega davka in glede zopetnega izdajanja »Klalivarjac«. Br. Kozinc je podal navodila glede organiziranja in socijalne zaščite vajencev. Sklenilo se je, da se vrši letošnji glavni zbor dne 4. oktobra; ker se glede kraja glavnega zbora ni prišlo do sklepa, se je tozadevna odločitev prepustila o. i. o. V imenu načelstva NSS se je seje udeležil tov. Pelan, ki je zagotovil vso moralno in po možnosti tudi materijalno pomoč stranke. Na seji so bile zastopane tudi delagatinje naše najmlajše organizacije. Vse debate so potekle mirno in stvarno. Naša mladina idejno dozoreva. Kdo dvomi o njeni bodočnosti?

Prijateljem pravega taborništva.

Oziraje se na članek, ki je izšel pred kratkim v slovenskih časopisih naslovljen na stariše, oblast in prijatelje pravega skautizma iz katerega bi nepoučeni sklepali, da spadajo slovenski gozdovniki, člani slovenskih tabornikov, kojih pravila je oblast pred kratkim odobrila in ki so priredili letos svoje prvo obligatno letno taborenje ob Kamniški Bistrici nad Kamnikom, med neprave skaute, je potrebno, da se seznani slovenska javnost s sledečimi okolščinami:

Taborništvo, nova prirodno vzgojna metoda, ki se je začela širiti tudi v SHS in koje jedro tvori taborenje v prosti naravi je razcepljeno danes v glavnem na dve veliki skupini: na gozdovništvo (woodoraft) in skavtizem (schouting). Ustanovitelj taborništva v splošnem pomenu je kanadski pisatelj in prirodopisec Ernest Thompson Seton, ki je osnoval l. 1902 v Ameriki prvo gozdovniško organizacijo (Woodoraft - Indians). Angleški general R. Saden Poweli, ki je bil v začetku sotrudnik Setona pri ustanavljanju gozdovniške organizacije v Angliji je ustanovil 6 let pozneje, t. j. l. 1908 na podlagi Setonove ideje svojo skavtsko organizacijo, ki se je razširila zelo hitro po celem svetu ter potisnila gozdovništvo s svojo številčno premočjo v ozadje. **Skavtizem torej ni originalna tvorba, temveč predstavlja le poslabšano in zmilitarizirano izdajo gozdovništva.** Po vojni se je pojavilo uspešno gibanje za povrnitev k prvotni čisti obliki taborniške ideje, kot si jo je zamislil Seton t. j. k gozdovništvu. K temu stremljenju je pripomogel največ ustanovitelj nove gozdovniške organizacije »Kibbo Kift«, anglež John Hargrave, kojega knjige zelo pridno čitajo tudi naši slovenski skavti. Pod vplivom tega stremljenja prejemajo skavti hote ali nehote, vede ali nevede posamezne oblike gozdovništva, tako da je le dobremu poznavalcu obeh smeri lahko ločiti eno smer od druge.

Iz navedenega sledi, da bi bilo bolj umestno govoriti o nepravih gozdovnikih, kot pa o nepravih skavtih, če se že rabi to drugače popolnoma neprimerno predbacivanje.

Izmed taborniških organizacij v SHS so organizirani Savez izvidnikov in planinke ter Hrvatski skavtski Savez, kojega je prejšnja vlada razpustila in ki je sedaj zopet dovoljen na Baden—Powellovi osnovi, Združenje slovenskih tabornikov pa na principih Setonovega gozdovništva.

Združenje slovenskih tabornikov odklanja zase kar najodločneje označbo »skavt« (scout-izvidnik), ki je tudi za skavte same skrajno neumesten, kajti namen taborništva te ali one smeri ni izvidništvo. Zato je povzela slovenska gozdovniška organizacija ime po oni točki programa, s katero stoji in pade vsa ideja t. j. taborenje. Brez taborenja ni taborništva. Člani združenja torej niso nikaki skavti, še manj pa nepravi skavti.

Združenje slovenskih tabornikov je z ozirom na svetovni nazor in politično mišljenje strogo nevtralno; njegov program ne vsebuje ničesar, kar bi bilo v nasprotju s kakršnokoli obstoječo politično smerjo.

Znak združenja je znak ameriških gozdovnikov (woodcraft Seagne of America) t. j. okrogel bel ščit z modrimi rogovi ob straneh. Njih pozdrav je: Mir s teboj!

Članom združenja je na podlagi društvenih pravih prepovedano pitje alkoholnih pijač in pušenje. Gozdovnikom nalagajo njih zelo strogi predpisi med drugim tudi skromnost, molčečnost in prijaznost. Zato se morajo zadržati na svojih pohodih v gorah in gozdovih tiho in mirno. Ukanje, ki je tako zelo priljubljeno pri divjih turistih in kričanje, jim je strogo prepovedano. Zabranjeno jim je trgati cvetlice in se ž njimi krasiti. Posamezne cvetke smejo odtrgati le v prirodoslovne namene v kolikor trganje sploh ni prepovedano.

Opozarja se posebno na to, da se tabornikov ne zamenjuje z Udarniki (Združenje delavskih rediteljev), ki nosijo neopravičeno taborniški kroj. Po njih udejstvovanju, po imenovanju in nastopanju se jih ne more smatrati za skavte, še manj pa za gozdovnike. Rudeči Volk.

— **Filatelistom!** Odločil sem se, da se podam na potovanje **okolu sveta.** Obiskati nameravam vse države sveta, zlasti pa tiste kraje, v katerih obstojajo filatelistični klubi. Zato se obračam na vse filateliste in na prijatelje filatelistike, da bi mi v uspešno izvršitev nameravanega potovanja podali nasvete, da si zamorem pred odpotovanjem začrtati pot ozir. obisk krajev. Posebno bi želel, da bi se mi sporočili naslovi vseh znanih filatelističnih klubov vseh držav sveta. Dan odhoda 1. januarja ali 1. marca 1926. Pot ozir. obisk krajev bodem objavil v časopisih. Nadalje se obračam na vse filateliste in prijatelje istih, da bi mi po možnosti dopomogli do uspešnega potovanja in prosim za blagohotne podpore v znamkah. Kupim tudi vsakovrstne znamke in prosim ponudbe. Vsi dopisi in pošiljke naj se naslavljajo na Gustav Grom, Novo mesto, Dolga ulica štev. 30.

Letno poročilo inspekcije dela.

Za leto 1924 je izdala Inspekcija dela svoje poročilo, iz katerega je razvidno, da je v letu 1924 pregledala, odnosno nadzorovala Inspekcija dela 8146 podjetij, v katerih je bilo zaposlenih 175.607 delavcev, od teh 25.636 ženskih. Nesreč se je dogodilo lansko leto 7297 in sicer 144 smrtnih in 7153 nesmrtnih, največ nesreč je beležiti v gozdnih in mizarskih podjetih. Mezdnih gibanj je bilo 148, v katerih je bilo prizadetih 234 podjetij. Mezdna gibanja so imela v 19 slučajih uspeh, v 101 slučaju delni uspeh in 57 jih je končalo brezuspešno. V mezdnem gibanju se je nahajalo 24.625 delavcev. Stavk je bilo v pretečenem letu 60 in je stavkalo 7357 delavcev, ki so izgubili 76387 delovnih dni in 3,860.929.50 dinarjev zaslužka. To je splošen pregled cele države.

V Sloveniji sami je ljubljanska Inspekcija dela pregledala 872 podjetij, v katerih je bilo zaposlenih 13.827 delavcev. Lansko leto je število podjetij v okrožju Ljubljane naraslo za 159, od teh največ mesnic 20, za njimi žage 16 in pekarije 14. Nezgodnih slučajev je bilo tekom lanskega leta 1359, od teh 20 smrtnih. Mezdnih gibanj je bilo 9, pri katerih je bilo udeleženih 45 podjetij in 1054 delavcev. 5 gibanj je končalo brez uspeha, 37 z delnim uspehom in le 1 je imel uspeh. Stavk je bilo 1, ki je končala brez uspeha. Stavkalo je 305 steklarjev v Hrastniku, ki je izgubilo 16.165 delovnih dni in 1,533.716 dinarjev zaslužka. V Sloveniji imamo le 2 obrata z nad 1000 delavcev, 10 obratov z 200 do 500 delavcev, 9 obratov s 100 do 200 delavcev, 6 obratov s 50 do 100, ostali imajo izpod 50 delacev. Mariborska Inspekcija dela je pregledala 655 obratov, v katerih je zaposlenih 9252 delavcev. Nezgod je bilo v mariborski oblasti 1311, od teh 12 smrtnih. Mezdnih gibanj je bilo 16, ki je obsegalo 16 obratov z 860 delavci. Stavk ni bilo. Za danes te številke, prihodnjič več o poročilu Inspekcije dela.

§ 35.

O tem paragrafu zakona o zaščiti delavcev smo že večkrat pisali, a še vedno vidimo, da ga delavci ne poznajo in se strokovnih organizacij boje. § 35 pravi: »Pomožno osobje (delavci), ki dela v podjetjih, navedenih v § 1 (vsa obrtna, industrijska, trgovska, prometna, rudarska in njim podobna podjetja) tega zakona, se sme združevati v specijalna društva za zaščito svojih ekonomskih, kulturnih in moralnih interesov.

Ta društva sme ustanavljati pomožno osobje (delavci) po poklicih ali brez ozira na poklic; istotako jih sme združevati v krajevne in oblastne zveze.

Včlanjeno v ta društva sme biti samo osobje (delavci), ki je zaposleno v podjetjih, navedenih v § 1. tega zakona, brez ozira na spol in starost.« Tako zakon, ki s tem daje delavcu in delavki popolno pravo, da si zasigura svoje ekonomske, kulturne in moralne interese, kar vse lahko stori le potom strokovnih organizacij. Toda vzlic temu, da je pravica združevanja v strokovnih organizacijah zakonom zaštitena, vidimo, da stoji delavec pod vplivom delodajalca in ga vsak najmanjši pritisek odvrne od organizacije.

Ravno te dni nam je neki delavski zaupnik sporočil, da prav rad sprejme ponovno svojo funkcijo, toda le pod pogojem, da dobi s strani podjetnika črno na belem, da se mu radi tega nič ne zgodi. Lep zaupnik bi bil ta, ki bi se po milosti delodajalca smel udejstvovati v strokovni organizaciji in lep vojak oni, ki gre sovražnika prositi za dovoljenje, da se sme boriti proti njemu za svoja prava.

Ni treba dovoljenj in garancij s strani delodajalcev, ki itak ovirajo razmah strokovnih organizacij, temveč neustrašenosti in dobre volje je potreba za uspešno delo v strokovnem gibanju.

Delavstvo je po ogromni večini še danes neorganizirano, ker se boji podjetnika, češ, kaj bo pa rekel, če zve, da sem organiziran. Pozablja pa, da mu podjetnik radi tega nič ne more, ker ga ščiti zakon o zaščiti delavcev s svojim § 35.

V Ljubljani imamo še danes podjetja ala konfekcijska tovarna Kunc, Bonač itd., kjer imajo ženske moči po 10 do največ 20 Din zaslužka in kjer delavstvo ne pozna strok. organizacij. Mi se ob tej priliki spominjamo nekoliko nazaj, ko se je našlo v tovarni Kunc par delavk, ki so se organizirale, a so zgubile službo radi neumevanja večine delavstva in radi terorja podjetja. Če bi delavstvo takrat poznalo § 35 zakona o zaščiti delavcev, se to ne bi zgodilo.

Živimo v slabih časih in nič dobrega se ne obeta delavstvu, dokler se ne bo kompaktno oklenilo strokovnih organizacij, ki edine lahko zboljšajo obupni delavski položaj.

Delavstvo naj se enkrat zaveda, da je le v organizaciji spas in se naj z vso ljubeznijo in jekleno voljo oklenijo strokovnih organizacij, ki bodo ojačene nadaljevale boj za boljše in lepše življenje in popolno svobodo delovnega razreda.

Kjerkoli pa kak podjetnik ovira delo strokovne organizacije ali brani delavcu vstop v isto, ga opozorite na § 35, ki vam daje pravice združevanja.

Vsi delavci v strokovne organizacije!

Stavka lesnih delavcev v Brodu. V Brodu na Savi že 10 dni stavkajo delavci lesnih podjetij »Slaven« in »Slavonija«. Delavstvo je s stavko hudo udarjeno in živi v obupnih razmerah. O stavki bomo še poročali.

Iz strokovnega tajništva. Ponovno pozivamo vse podružnice, da nam takoj odgovore na zadnje dopise in okrožnice. Blagajniki naj pošljejo obračune. Sklicujte sestanke v smislu zadnje okrožnice. Pripravljajte se povsod za delo v jesenskem in zimkem času. Poročajte tajništvu o razmerah v okraju.

— **Sestanek in občni zbor Zveze slov. vojakov iz svetovne vojne** se vrši na Brezjah dne 30. avgusta t. l. Slavnost se bo vršila po sledečem sporedu: Ob pol 10. uri zapojo tovariši pevci v cerkvi »Ti o Marija«. Nato odkrije in blagoslovi superior vojne mornarice v p. monsig. Karl Kokalj spominsko ploščo. Zbor zapoje: »Blagor mu«. Ob 10. uri pred cerkvijo začetek cerkvene slovesnosti. Govori Fr. Bonač, tajnik zveze. Za govorom sledi maša, pri kateri bo igrala godba. Po maši zapojo pevci žalostinko »Vigred se povrne«, nakar intonirajo bivši vojaki kurati »Libera« za padle vojake. Po končanih molitvah zapojo pevci »Oj Doberdob« in Maroltovo harmon. nar. pesem: »Oj ta soldaški boben«. Nato otvori predsednik zveze major v p. Martin Colarić občni zbor, na katerem podajajo funkcijonarji svoja poročila. Slede pozdravi in govori. Vsi govorniki naj pred občnim zborom predlože osnutek govora. Nihče ne sme govoriti več kot pet minut. Po pozdravih in govorih se bo volil poslovni odbor in dva revizorja za leto 25.-26 ter se bo določil kraj občnega zbora in sestanka za prihodnje leto. Slučajnosti. Godba zaigra »Bože pravde«. Ob 2. uri popoldne poseben sestanek vseh zaupnikov zveze v samostanski dvorani. Polovična vožnja je dovoljena. Shranite dobro in ne oddajajte nikjer voznih listkov (kot nekateri lani); za vožnjo nazaj velja isti listek in pa izkaznica, ki jo dobite na Brezjah. Tam bodo dobili udeleženci tudi pravila zveze in sliko spominske plošče.

— **Popisovanje in žigosanje obveznic avtonomnih posojil bivših kronovin Dalmacije in Štajerske.** Delegacija ministrstva financ v Ljubljani objavlja uradno: Gospod finančni minister je na zahtevo reparacijske komisije in v svrho reparticije avtonomnih posojil bivših kronovin Dalmacije in Štajerske pod D. br. 16.790 z dne 1. avgusta t. l. odredil, da se morajo takoj popisati in žigosati vse obveznice sledečih posojil: **a) dalmatinskih:** 1. 4 postotna zajma zaklade za poljodeljske poboljšice od 1893. godine; 2. 4 postotnog zajma zaklade za poljodeljske poboljšice od 1901. godine; 3. 4 postotnog zajma zaklade za poljodeljske poboljšice od 1907. godine; 4. 4 postotnog zajma zaklade za poljodeljske poboljšice od 1912. godine; 5. 4 postotnog komunalnog (opštinshog) zajma od 1897. godine in 6. 4 postotnog komunalnog (opštinskog) zajma od 1909. — **b) štajerskih:** 1. 4 odstotno posojilo iz l. 1905; 2. 4 in pol odstotno posojilo iz l. 1914. — Vsi imejitelji takih obveznic v Sloveniji se zato pozivajo, da predložijo obveznice s kuponskimi polami in taloni vred, odnosno brez njih, če bi jih ne imeli, **najdalje do vštetega dne 31. avgusta 1925** svojemu **pristojnemu** davčnemu uradu radi popisa in žigosanja.

— **Za pobiranje 2 odstotnega delavskega davka** bo izšel v kratkem nov pravilnik. Smo radovedni kakšen bo!?

— **Domžalska slavnost.** — 9. t. m. se je izvršila proslava imenovane vasi Domžal v trg, katere se je udeležilo veliko ljudi iz okolice, zlasti pa iz Ljubljaie ni tudi drugih krajev. Toliko ljudi Domžale ne bodo zlepa videle. Zato pa je tudi proslava uspela nad vse sijajno ter so zlasti Domžalčani na to ponosni in lahko tudi zadovoljni. — Po slavnostni proklamaciji Domžal za trg, se je vršil obhod po trgu, popoldne pa velika ljudska veselica. —

— **Podaljšanje medicinskih študij.** Pred kratkim so se vršila na Dunaju posvetovanja merodajnih krogov zaradi podaljšanja medicinskih študij od 10 na 12 semestrov. Tako bodo odslej študirali medicinci najmanj 6 let.

— **Kaj je z letošnjim šolskim letom? Ali bo res ostalo pri tem, da se šole pričnó že 1. septembra? Saj je to** nerodno iz raznih ozirov, ki so tehtno utemeljeni. Nato naj pomislijo gospodje, ki so pri tem merodajni. Naša deca naj ima tudi nekaj od jeseni. Šole naj se pričnó po 15. septembru in naj trajajo do 15. julija. To je zahteva staršev, katerim je tudi iz raznih gospodarskih ozirov na tem, da se ti termini popravijo.

— **Židje med seboj.** Zagrebški »Jutranji List« in ljubljansko »Jutro« se kregata med seboj za prvenstvo, kateri izmed njih je spravil več čifutarije v naše kraje in kdo je bolj počifutaril naše ljudi. — Mislimo, da je vsako kreganje odveč, ker sta oba enaka. »Jutranji List« vzdržujejo hrvatski čifuti, ljubljansko »Jutro« pa ljubljanski, ki prihajajo tam iz Trboveljske. Vsi so enaki.

— **»Dostojen« list** je »Slovenski Narod«, ki se je včasih toliko obregoval ob naš list, ter nam predbacival, če smo kedaj komu povedali kakšno bolj kosmato. — 6. avgusta je »Slovenski Narod« napisal, da so nekateri naši slovenski politiki in voditelji ekscentrični, nepošteni, lopovski in demagoški ter da je temu vzrok nastop Radića. Ta figarski list, ki si prisvaja nekako vodilno mesto v Sloveniji in ki hoče ljudem usiljevati gotovo mnenje in nazore, bi naj bil vendar še povedal, kateri vodilni politiki so po njegovem mnenju lopovski itd. Priznamo, da se ne bi bil prav nič zmotil, ako bi bil vzel par imen iz svoje najbližje okolice, toda pavšalno zmerjati ljudi z lopovi iz zasede, to je pa figarstvo, kakršnega človek lahko pričakuje samo od stare fragate! —

— **O trgovini z dekleti** se je pri nas že dosti namigavalo, a oblasti zadevi niso mogle na sled. Ker pa so le naprej zginjevala dekleta, je pričela zagrebška policija bolj intenzivno z delom. Poslala je svojega komisarja v vse javne hiše na Hrvatskem in tudi drugod. Ne brez uspeha! V javnih hišah so našli doslej 17 deklic v starosti od 14 do 17 let, ki so bile s prevaro odpeljane, prodane in izročene prežalostni usodi.

— **Zaljubljenega starca je okradla** v vlaku zala gospodična, kateri je možakar na neki postaji hotel postreči s pivom. V trenutku, ko je stopil ves v ognju v restavracijo, mu je krasotica zmaknila iz kovčeka 56.000 Din in zginila. — Star, izkušen gospod je malo prehitro postal tako vroč do svoje neznane sopotnice.

— **Rudarskega štrajka v Angliji za enkrat ne bo,** ker so se sporazumeli v toliko, da bo vse sporne zadeve preiskala posebna komisija strokovnjakov, ki mora podati svoje poročilo o tem do aprila 1926.

— **Rudarjem v Bosni** je potekla sedanja kolektivna pogodba z direkcijo državnih rudnikov. Sedaj jim hočejo znižati prejemke za circa 30 odstotkov.

Divji prašiči so se pojavili v gozdovih blizu Laškega. Kakor smo informirani, so napravili na nekaterih njivah že znatno škodo.

— **Skladišče z municijo je šlo v zrak** zopet v Bolgariji pri Plevni. Pravijo, da so to povzročili komunisti.

— **Enotne vojaške uniforme** hočejo baje uvesti v državah male antante. Tako namreč poročajo nekateri listi.

— **Pretep pri naboru.** 10. t. m. je bil v Kamniku nabor. kjer so fantje zopet obnovili svojo staro grdo navado — tepež. Enega fanta so obklali, tako da je mora! v bolnico.

— **Pasja dirka** se je vršila 9. t. m. na Dunaju. Dirkali so policijski psi novinci, ki so ravno dokončali trimesečni dresurni tečaj za svoj novi poklic.

— **Mednarodna policijska razstava** se bo vršila prihodnje leto ob tem času na Dunaju.

— **Nemška iznajdba.** Nemci so iznašli, da se iz premoga da dobiti do 30 odstotkov finega goriljivega olja. Iznajdba je izredne važnosti.

— **Naše sadje** bodo izvažali letos v Avstrijo.

— **Brezžični telefon v vlakih** na progi Hamburg—Berlin bo upeljan s 15. avgustom. Otvoritev bo slovesna — z brezžičnim koncertom, katerih bodo deležni vsi potniki. — Potniki bodo na tej progi lahko iz vlaka poljubno telefonično govorili.

— **Izborna vinska letina** se nam obeta v vseh vinskih krajih naše države, kjer ni bilo posebnih ujem. Splošno bo letošnji pridelek v vsakem oziru boljši od lanskega. V Dalmaciji kaže jako lepo. Tam je že dosti zrelega grozdja ter se bo vršila trgatev že prve dni septembra. V Italiji pa bo vinska letina slabša od lanske. — Upamo, da se bo tudi vino pocenilo in da bodo brozge zginile.

— **Izbruh vulkana.** Na otoku Ometever v ameriškem vodovju je pričel bruhati vulkan.

— **Požar v zagrebškem paromlinu.** V Zagrebu je nastal v nekem parnem mlinu 7. t. m. požar, ki je napravil škode za 6 milijonov dinarjev.

— **Strahovita toča** je obiskala 12. t. m. okrog 4. ure popoldne celo pokrajino od Iga do Škofelce, Šmarja in Litije. Nevihta je prihrumela preko Krima. Toča je padala kakor pesto kamenje debela ter je pokončala popolnoma vse poljske pridelke, oklestila drevje, pokončala sadje in napravila dosti škode tudi na raznih poslopjih. Škoda je velikanska ter rabi ljudstvo nujno pomoči.

— **Drama na otoku Krku.** — Na otoku Krku sta si poiskala v morskih valovih smrt in uteho mlada deklica in fant, ki sta bivala tam šele par dni. Našli so ju v morju skupaj zvezana z vrvjo in prestreljenima glavama. Zadnjo noč sta nesrečneža preživela na prostem ob obrežju morja.

— **Mlad zakonski mož razsekal ženo,** ker mu je kmalu po poroki ušla k svojemu prejšnjemu ljubimcu. Dekle je bila krasotica v pravem pomenu besede, katero pa si je osvojil neki orožnik. Dekletovi stariši pa so želeli in obljubili hčerko nekemu bogatinu, kateri je orožniku ponudil 100.000 Din. Zgodilo se je vse po načrtu — za denar. Toda sreče pri tem ni bilo. Poročeno deklico, mlado ženo, je vleklo srce — k izvoljencu. To pa je plačala z življenjem. Ljubosumni mož jo je umoril. — Tako se vrše kupčije tudi s človeškimi srci, tam kjer je denar. Tragedija se je odigrala v Vel. Kikindi.

— **Ciklon na Holandskem** je razsajal 10. t. m. po nekaterih krajih z vso svojo strahoto. V Berculi, ki šteje 5000 prebivalcev je porušenih mnogo hiš, tako da je preko 2000 ljudi brez zavetja. Več ljudi je ubitih. Škoda je ogromna.

Ljubljana.

— **30 letnica strokovne organizacije lesnih delavcev v Ljubljani.** Letos je poteklo 30 let od ustanovitve prve mizarske organizacije v Ljubljani. Ta jubilej je proslavilo Osrednje društvo lesnih delavcev v Ljubljani kar najsvečaneje. Na predvečer, 1. avgusta, se je vršil v veliki dvorani »Unionа« koncert delavskih pevskih društev. Dvorana je bila skoro popolnoma zasedena, le tkzv. ljubljanske elite ni bilo, zato pa se je koncert vseeno vršil in pokazal vso dobro voljo in sposobnost delavskih grl. Nastopilo je 10 raznih delavskih zborov, izmed katerih se je najbolj odrezal zbor »Grafike« pod vodstvom g. Danila Bučarja. — Drugi dan t. j. v nedeljo 2. avgusta se je izvršilo pred Mestnim domom razvitje društvenega prapora in potem obhod po mestu. Obhod je bil res impozanten in se je izvršil v najlepšem redu, kar je delalo čast društvu in prireditelјem. Popoldne se je vršila na vrtu Tivolija veselica, ki je v vsakem oziru dobro izpadla. Organizaciji, ki že 30 let zbira pod prapor socijalizma mizarske delavce, k jubileju naše čestitke.

— **Tobačna tovarna v Nišu in pri nas!** V Nišu bodo povečali tobačno tovarno, pri nas v Ljubljani pa je narobe. Čemu to? Ali nismo imeli pri nas prvovrstno urejeno tovarno, ki je slovela daleč po svetu. To nikakor ni v interesu štedenja ter v skladu z deklaracijo. Le ne zapostavljajte Slovenije!

— **Cene kruhu se znižali** po dolgem cincanju tudi pri nas za borih 50 par pri kilogramu, kar pa še ni v pravem sorazmerju z znižanjem moke in žita. No, pa je vsaj nekaj za enkrat. Mestni magistrat pa zadeve ne sme pustiti iz vidika, ker bo treba cene zopet v kratkem znižati. Glavno pa je tudi to, da bo imel kruh tudi predpisano težo. Za žemlje se ni nič spremenilo. Zato bodo peki najbrž sedaj rajši pekli žemlje. — Na Dunaju so znižali cene kruhu kar za 6 grošev.

— **»Stadion« prično vendar graditi.** — Velika jama ob Vodovodni cesti, ki naj postane »Stadion«, bo opremljena za enkrat z lepim, visokim obzidjem. Tako se bo vendar spolnila želja tamošnjih prebivalcev, da se nekaj ukrene iz varnostnih ozirov!

Maribor.

— **Učiteljstvo in morala.** Učiteljsko društvo za Maribor je imelo nedavno svoj letni občni zbor, ki je bil za nas zanimiv iz treh ozirov: Prvič radi tega, ker se je višji šolski nadzornik **Schell** izpovedal glede premestitve tovariša Lešnika, drugič, ker je navzoči urednik »Učiteljskega Tovariša«, gospod Dimnik iz Ljubljane se opravičeval radi članka »Posledice podreditve prosvete politični upravi,« ki je izšel v štev. 13 imenovanega lista v obrambo prestavljenega tov. Lešnika in tretjič, ker se ni našel med navzočimi učitelji **niti en mož,** ki bi bil branil preganjanega tovariša učitelja. Sramota je to, ki meče jako čudno luč na celokupno mariborsko učiteljstvo, organizirano v UJU. Po informacijah, ki smo jih dobili, je samostojni demokrat višji nadzornik Schell na omenjenem zborovanju dokazoval, da je bila premestitev Lešnika potrebna radi tega, ker je baje sejal nasprotja in prepire med Marenberžani. Tako torej! Kdor pozna mirni in plemeniti značaj tovariša Lešnika, ta ve, da on za kaj takega, kar se mu očita, sploh ni sposoben. Trditev višjega šolskega nadzornika Schella pa je dementirana najbolje s tem, da so v vlogi na velikega župana, ki smo jo svojčas priobčili v našem listu, vsa narodna društva in pristaši vseh političnih strank v Marenbergu, izvzemši treh voditeljev SDS, kateri so premestitev izposlovali, prosili, da se premestitev vsem priljubljenega šolskega voditelja in nacijonalnega delavca Mirka Lešnika **ne izvede.** Pač pa je resnica — in v tem damo g. Schellu prav — **tov. Lešnik ni bil po volji notarju Kolšaku** in še dvem drugim voditeljem SDS v Marenbergu, ker je po prepričanju narodni socijalist in je pri zadnjih volitvah delal za bratski sporazum med Srbi, Hrvati in Slovenci. — »Učiteljski Tovariš« je v dolgem članku branil tovariša Lešnika — kako to, da se je urednik Dimnik naenkrat jel opravičevati, da je bil dotični članek v obrambo stanovskega tovariša sploh objavljen? Tudi za ta vzrok smo izvedeli. Dimniku je šlo takrat za to, da se ga kot urednika »Učiteljskega Tovariša« oprosti službe v šoli, kar je tudi dosegel. **Za to ceno pa je zatajih članek v obrambo tovariša Lešnika,** videč, da ta **članek samostojno-demokratski prosvetni** upravi ni bil po volji, ter je obljubil, da se v bodoče kaj takega več ne pripeti. In noben izmed navzočih učiteljev se ni ojunačil, da bi stopil proti takemu ravnanju in ponižanju učiteljskega stanu nasproti! To bi bilo ne samo v interesu preganjanih učiteljev, kateri imajo pravico zahtevati od svojega društva zaščito, ampak tudi v interesu časti in ugleda učiteljskega stanu! Res je, da se je vršil dotični občni zbor mariborskega učiteljskega društva še pod vlado PP. Morda bo v tem iskal kdo bilko za opravičilo nečastnega in netovariškega postopanja. Mi take opravičbe ne bi mogli priznati. Pač pa bi se dalo najti nekoliko opravičila za tako postopanje v preteklosti, ki je bila za učiteljski stan temna, v kateri se niso vzgajali značaji, kakor sta to mojstrsko očrtala pokojni Tavčar, zlasti pa Cankar, kakor je to dobro poudarjal na peti pokrajinski skupščini UJU v Šoštanju tovariš Hren.

— **Socijaldemokratski shodi proti Radiću.** Naši socijaldemokrati so silno razburjeni, ker smo jim povedali resnico v obraz, da so začeli sklicevati shode proti Radiću na pobudo samostojnih demokratov. Zato se v Štimcah z dne 6. avgusta vehementno zaganjajo v našo stranko, očitajoč ji, da soglaša z Radićem za ceno, da bodo premeščeni profesorji zopet nazaj prestavljeni na svoja stara mesta, oziroma iz južne Srbije v Slovenijo. Malo počasneje, sodrugi! Če smo izrazili željo, da bo sedanja vlada popravila krivice prejšnje vlade, s tem še nismo postali Radićevci! To je upravičena naša zahteva, ker se premestitev ni izvršila iz državne potrebe, kar je bilo že stokrat ugotovljeno, marveč vsled šikan. Razumemo, da bi bilo socijaldemokratom iz strankarskih razlogov ljubše, da bi ostal še nadalje na krmilu PP režim, ki je pač preganjal narodne socijaliste, ne pa socijalnih demokratov. Povejte nam, učenci Karla Marxa, ali je bil prestavljen pod PP vlado en sam vaš profesor, en sam vaš učitelj? Ni bil! Ker se vam je pod vlado PP dobro godilo, zato ne vidite potrebe po izmenjavi režima. Drugi pa naj le trpe naprej! Tak je vaš socijalizem! Zato ste sklicali na pobudo samostojnih demokratov celo vrsto shodov proti Radiću. Pri celi stvari gre le bolj zato, da dokažete svojim krušnim očetom, da »delujete« proti Radiću, dočim sami dobro veste, da je proletarijat vašo igro že davno izpregledal. Zato v Štimcah z dne 6. avgusta, v katerih ste napovedali po poedinih krajih 17 shodov proti Radiću, ki naj bi se vršili v nedeljo, dne 9. avgusta, zaman dostavljate: »Die Lokalorganisationen sollen uns unverzüglich die Stunde und das Lokal bekanntgeben, wo die Versammlung statfinden wird. (Maribor poštni predal 22.)« Torej niti celi trije dnevi jih ne ločijo več od časa, ko se bodo »vršili« shodi, a še vedno nimajo za shode niti lokalov! Nobenega odgovora ne dobijo na svoje pozive, kar je pač dovolj jasen znak, da so tudi njihovi zaupniki že začeli izpregledavati, da igrajo žalostno vlogo, ako gredo za samostojne demokrate po kostanj v žerjavico.

— **Odgovor na socijaldemokratske klevete.** Na socijaldemokratske očitke glede denarja imamo samo en odgovor: **Ne dobivamo denarja od kapitalistov, kakor vi! Tudi ga ne dobivamo iz mestnega kina na račun občine,** kakor se je to dogajalo za časa vašega gospodovanja v občini. Ali ste že pozabili, kako so se stekali dnevno dohodki v vašo partijsko blagajno iz polovično prodanih vstopnic, s katerimi ste kšeftarili? Da vas to boli, da je vsahnil ta vir, to vam radi verjamemo, tembolj, ker izgleda, da bo vsahnil tudi glavni vaš vir, iz katerega zajemate, ker sedanja vlada ni interesirana na tem, da daje predpravice in podpore samostojnodemokratskim bankam, od katerih zavisi cel vaš aparat. Očitno pa bi vam ne bilo treba kazati, da vam to dela take preglavice, ker se s tem le smešite in dokazujete, da nimate vere v socijalistično idejo. Glede Češke pa to-le: Znane so nam v Mariboru tri osebe (dva profesorja in en urednik), ki so romale v Prago trkat na ministrska vrata čeških socijalnih demokratov. Le nerodnosti ali bolje rečeno odkritosrčnosti enega izmed profesorjev se imajo zahvaliti, da so odšli praznih rok. Na vprašanje, kdaj mislijo denar vrniti, je dotični profesor izjavil, da sploh nikdar ne mislijo vrniti denarja. O celi tej zadevi bomo mi narodni socijalisti, ki imamo navado, da denar vračamo, ako ga kje sposodimo, o priliki več pisali, ker se nam zdi snov jako primerna za satiričen podlistek. Za danes rečemo samo to, da od takrat mariborski socijaldemokrati niso nič posebno navdušeni za češke socijaldemokrate, zato raje hvalijo politiko nemških socijaldemokratov v Češkoslovaški, kakor smo to nedavno dokazali v uvodnem članku. Vašo jezo razumemo, sodrugi. Ne moremo pa prav nič za to, da ste tako nerodni. Kadar nam delate očitke radi denarja, se nam zdite podobni lisici v basni o grozdju. Več o tem ob drugi priliki.

Logatec.

— **Protest proti draginji.** V nedeljo dne 9. t. m. se je vršil protidraginjski shod naše stranke v nabito polni dvorani g. Kunca v Logatcu. Shodu je predsedoval tov. Leskovec, poročal pa je tov. Rupnik iz Ljubljane, ki je v nadurnem govoru stvarno in nepristransko ugotavljal vzroke pretiranim cenam in očrtal špekulacije, ki jih veleproducenti izvajajo v škodo delovnega ljudstva. Zaščitno carino izrabljajo naše sladkorne tovarne in predrago prodajajo sladkor. Naša pšenica je v ceni nad svetovno pariteto. Jugoslovanski kruh se v drugih državah cenejše kupuje. Radi stagnacije v lesni industriji je prav posebno na Notranjskem velika brezposelnost. Na neobdelan les bi morala biti višja carina. V Italijo bi morali izvažati predvsem obdelan les. S tem bi bila znatno omiljena brezposelnost. Sedaj je pa tako, da v Italiji obdelujejo naš les in so naši delavci ob zaslužek. Govornik je končno še podrobno obravnaval stanovanjsko vprašanje. — Zborovalci so z živahnim pritrjevanjem sledili izvajanjem govornika. Pritrjevali so tudi pristaši nam nasprotnih strank. — Pred zaključkom zborovanja je tov. Leskovec prebral resolucijo, ki zahteva v glavnem odpravo uvozne carine na surovine, katerih nima naša država; znižanje izvozne carine za obdelan les; omejitev izvoza neobdelanega lesa; pospeševanje gradbene akcije s strani države. Resolucija je bila soglasno sprejeta.

STOEWER-REKORD pisalni stroj in STOEWER šivalni stroj

v vseh opremah si oglej pri LUD. BARAGA, Ljubljana, Šelenburgova ulica št. 6, I. nadstr., vrata 10.

Tajinstveni morilec deklet.

(Nadaljevanje.)

Toda čudo! Če je mislil mož s krinko, da se bo mlada žena sedaj vrgla predenj in ga prosila milosti — kot so to storile njegove dosedanje žrtve — se je pošteno zmotil. Smrtno bled je obraz dražestne gospe Kati tudi še sedaj. Modre oči se ji sicer nekoliko solzijo, toda da bi si bila zvesta kake krivde, tega ne more odkriti v njenih očeh.

Mož s krinko se vidno presenečen zdrzne. Tak pogled je odseval iz oči njegove Ellene, ko ji je nekoč pretil, tako čist, tako nedolžen, ker si ni bila svesta nobene krivde. Pa ne da je ta lepa žena že tako propala, da more celo še sedaj hliniti svojo nedolžnost?

Strašni maščevalec stoji nepremično; tudi gospa Kati stoji še vedno ob posteljici svojega otroka.

»Doslej sem mislila, da tisti strašni človek žrtvuje svoji maščevalnosti le lahkožive ženske, izvržek človeštva«, izpregovori gospa Kati tiho, toda odločno. »Moža, ki se naziva Jak, nisem nikdar smatrala navadnim morilcem!«

Mož s krinko osupne. Kaj pa pomeni to — saj govori tako zavestno, tako prepričevalno, ali je sploh mogoče, da bi se mogla sedaj, ko ji potekajo zadnji trenutki življenja, tako hliniti? — Mož s krinko stopi korak bližje, vendar pa tudi sedaj gospa Kati mirno stoji ob posteljici..

»Vi ste v zmoti; jaz čistim iz človeštva le ona zavržena bitja, ki ne zaslužijo nobene milosti!«

Zopet ga mlada žena začudeno gleda. Iz modrih oči ji odseva nepopisljiv izraz.

»In zato prihajate semkaj, gospod?«

»Da, kajti zvedel sem — in meni ne ostane ničesar prikrito, da ste na naravnost podel način varali svojega soproga. To dete tukaj je vendar vzklilo v grešni ljubezni. Varali ste svojega moža — zakon onečastili z grešno ljubeznijo — umreti morate!« odmeva grozeče po sobi, potem pa jo zgrabi za roko. Toda nehote jo izpusti iz rok, kajti njene velike modre oči se še enkrat nepremično uprejo vanj. Čudno — te oči ga znova spominjajo na nedolžen pogled Elleninih oči.

Gospa Noldan težko sope.

»Gospod, vi ste zvedeli — — —.«

»Da,« jo prekine, »jaz vem za vse. Sicer ste pa svojo krivdo sami priznali!«

»Ne samo to sem storila, ampak podpisala tudi listino, v kateri potrjujem vse, moje ljubezensko razmerje z nekim Jamom Smith, da, še več, česar pa ne morem spraviti preko ustnic — — —«

Izpod krinke žare njegove temne oči.

»Ah — vi ne tajite — pro — — —«, vendar pa ne izgovori obdolžitve. V očeh mlade žene tiči nedaj, kar povzroča v strašnem možu spoštovanje do mlade žene. Sedaj stopi gospa Noldan pred groznega maščevalca.

»Ubijte me, toda eno prošnjo mi še uslišite. Usmrtite tudi moje dete, saj ubogo bitje nima nikogar, ki bi se ga usmilil. Celo lastni oče ga je zavrgel, storil je to, česar ne stori niti najbolj zlobna zver. V njegovem srcu je zamrl vsak občutek usmiljenja.«

S široko razprostrtima rokama stoji pred njim, pri tem pa upira svoje oči v posteljico. Tako čaka na smrtni sunek, ki ga ji ima prizadeti grozni maščevalec.

»Gospa Noldan!« jo nagovori resno in mrko: »Poglejte mi v obraz!«

Ko se z modrimi očmi ozre vanj, misli sam pri sebi:

»Tako gleda nedolžnost. Tu tiči neka skrivnost!«

»Zakaj me ne usmrtite? Čemu me mučite še dalje?«

Strašni mož pristopi k otroški posteljici.

»Mene najprvo!« vzklikne gospa Noldan s strahom, »ne, moje dete potem, ko umrem jaz, usmrtite tudi dete!«

»Vi se motite, otroku ne storim ničesar zlega, le vprašati vas hočem, kdo je oče tega malega bitja.«

Gospa Noldan se vzravna.

»Oče nedolžnega otroka je — moj mož!«

Kot da hoče prodreti v njeno notranjost, tako ostro zapiči v njo svoje temne oči.

»Ali je to resnica?«

»Še nikdar nisem izpovedala neresnice,« odvrne ponosno.

»Kako pa je potem mogoče, da ste varali svojega moža, da ste imeli za njegovim hrbtom ljubezensko razmerje?«

»Komu drugemu ne bi nikdar odgovorila na to vprašanje, toda sedaj tik pred smrtjo ne maram molčati. Nobenega ljubezenskega razmerja nisem imela, niti v mislih nisem bila nezvesta svojemu možu.«

»Kaj pravite? Ali niste malopreje sami rekli, da ste svojo krivdo celo na listini priznali?«

»Da, to sem storila — — —«

»Zakaj?«

»Ker sem hotela rešiti svojega brata.«

Mož s krinko da od sebe čudno sikajoč glas.

»Povejte mi, kako je prišlo do tega! Pri tem vas pa opozarjam, da sem o vsem poučen. Prav dobro znam ločiti resnico od laži.«

Mirno, jasno in kolikor mogoče na kratko pripoveduje groznemu maščevalcu o usodi svojega brata, o sumnji, ki leži na njem — o njegovem begu v tujino. Potem mu pove o svojem zakonu, da je prišla do vse premoženje, kar je imelo za posledico, da si ji je mož odtujil. Vse to mu pripoveduje tako odkritosrčno, da se zdi, da poporna zaupa svojemu groznemu maščevalcu. In potem mu pripoveduje še o smrti svojega brata, kako jo je z bratovsko ljubeznijo podpiral v njenih težkih prilikah, in nazadnje mu s tresočim glasom še razodene, zakaj je podpirala usodepolno listino, da reši brata.

Niti enkrat je ne prekine v pripovedovanju. Sedaj ubožica umolkne. Mož s krinko nepremično upira svoje žareče oči v njen obraz, vendar pa uboga žena niti za trenutek ne izbegne njegovim presunljivim pogledom. Iz njenih oči govori nedolžnost tako jasno, da je vsak dvom o resničnosti njenih izpovedi izključen. Toda grozni mož hoče še nadaljnjih dokazov.

»Položite roko na roko vašega otroka,« reče strašni mož zapovedujoče.

Gospa Noldan stori kot ukazano.

»No in sedaj prisezite pri življenju nedolžnega deteta, da ste mi izpovedali goio resnico!«

S tresočim glasom prisеže sedaj mlada gospa, kakor je zahteval mož od nje. Udana v svojo usodo stoji pred strašnim maščevalcem.

Ravnokar je ura odbila enajst.

»Sedaj vas še ne usmrtim, pa tudi varati se ne dam. Če ste mi povedali goio resnico — potem — no pa o tem kasneje. Sedaj morate iti z mano!«

Mlada gospa proseče dvigne svoji roki.

»Ne pregrešite se nad mojo častjo — sama sem in brez varstva!«

»Pri meni se vam ni ničesar bati, bolj ste na varnem kot povsod drugod, četudi se imenujem Jak. Nikdo vas ne bo nadlegoval, to vam zatrjujem s svojo častno besedo, in dane besede še nikdar nisem prelomil.«

Gospa Noldan je že oprezno dvignila dete iz posteljice in ga zavila v gorko odejo. Malo bitje spava prav mirno dalje.

»Pripravljena sem,« reče mlada gospa s tako v srce segajočo udanostjo, da je celo pogled strašnega moža postal milejši. S kavalirsko vljudnostjo ogrne mlado žene preko ramen s plaščem.

»Sedaj pa idite!« izpregovori ter stopi k vratom. Mlada gospa gre za njim — strašnim maščevalcem — morda celo svojim morilcem. Pri hišnih vratih se jima pridruži še Bill, ki je radi nenavadnega spremstva, v katerem se nahaja njegov gospodar, tako začuden, da prvi hip ne more spraviti nobene besede iz sebe.

»Bill — tvoja skrb je sedaj — da neovirano pridem z damo v svojo hišo,« reče tajinstveni mož zapovedujoče.

Na cesti, ki pelje ob pristanišču, ni videti žive duše; brez vsake ovire koraka nenavadna dvojica po cesti. Kmalu dospeta do hišice ob obrežju. Škripaje se odpro vrtna vrata in gospa Noldan stopi s pritajenim strahom v hišo, v kateri biva mož, čegar ime navdaja vsakogar z grozo.

Mož s krinko pelje mlado gospo v dvoje lično opremljeni sobi.

»To je kraj, kjer morate bivati, dokler ne bom storil nadaljnjih ukrepov glede vaše osebe. Vsekakor pa vam nudi ta prostor več udobnosti kot poselska soba, katero ste pred kratkim zapustili. Vsem vašim potrebam se bo ustreglo, zaenkrat ste pa seveda moja jetnica.«

Gospa Noldan molče posluša, potem pa položi svoje dete v eno izmed postelj v manjši sobi. Mož s krinko ostane medtem v večji sobi ter molče štrli skozi odprto okno v temno noč.

Tedaj pa vstopi gospa Noldan — tiho — udano, verna slika v svojo usodo udane mučenice.

»Vi ne veste, kje se nahaja vaš brat?« vpraša tajinstven mož iznenada.

»Ne, gospod!«

»Jaz bom to dognal.«

Nekaj časa je vse tiho, potem pa nadaljuje:

»Vaš mož se nahaja v klubu, kaj ne?«

»Tja je običajno zahajal,« odgovori z zaničljivim pogledom.

»Odkar sem podpisala usodepolno listino, ga nisem nič več videla!«

»Dovolj vem. V nekaj dneh se bo odločila vaša usoda. Če ste izpovedali resnico — in to želim in upam — potem se bodete uverili, da morilec deklet Jak ne kaznuje le zavrženih bitij, ampak zna tudi braniti in varovati nedolžnost!«

Mlada gospa stoji molče pred njim.

»Zdravstvujte«, nadaljuje ter se obrne k vratom, »glede svojih potreb se le obrnite na enega mojih ljudi, ki vam bo vse, kar boste zahtevali, prinesel. Brez skrbi se morete obrniti nanj, ni se vam bati, da bi e vas upal tudi le s pogledom žaliti. Pa še nekaj, — beg je nemogoč, in če ste mi izpovedali neresnico, potem je ni sile na svetu, ki bi vas mogla rešiti mukapolne smrti!«

Vrata se zapro — strašni mož je zginil. Še vedno stoji mlada žena nepremično. Svoje lepe, modre oči pa upira na mesto, kjer je ravnokar še stal zagonetni mož. Potem pa jo prevzame ženska slabost — ubožica se nezavestna zgrudi na tla.

Prezgodnje veselje.

Grbasti knjigovodja Howard je naslednjega dne ravnokar vstopil v pisarno in že

odpre z veliko naglico vrata njegov šef, trgovec John Noldan.

»Ah, bravo, Howard, da vas že najdem tukaj; le pomislite, moja žena je odšla iz hiše. Ko sem se slučajno danes zjutraj vrnil domov, mi pove služkinja, da je tekom noči odšla ter vzela s seboj tudi otroka.«

Howard se satansko zareži.

»Morda je mlada dama celo skočila v vodo. Vsaj vtis sem imel, da je imela samomorilne ideje.«

Obraz Johna Noldan postane zelo resen. »To bi bilo zelo usodno,« reče vznemirjeno.

Howard z začudenjem gleda svojega šefa. Vendar mu ni žal, da je tako ravnal s svojo ženo?

»Ne razumite me napačno, Howard. Meni je vseeno, če je moja žena živa ali mrtva. Toda samomor bi mi bil le v toliko neljub, ker bi se potem kot znano, javno mnenje takoj preobrnilo in sicer v prid umrle. In tega ne bi imel rad!«

»Morda je pa vaša žena na skrivaj odpotovala, tembolj ker so tukaj ljudje s prsti kazali za njo. Da, da, milostni gospod, tako bo in nič drugače, vsekakor je sedaj že daleč odtod — najbrže je odšla k svojim oddaljenim sorodnikom!«

»Ali pa jo je njen brat skrivaj odvedel,« pristavi trgovec. »Tudi to ni ravno tako nemogoče. Slednje bi mi bilo celo najljubše. V tem slučaju bi mogel neovirano raztrositi vest, da je moja mlada žena — hahaha — ušla s svojim ljubimcem. Sklep glede ločitve bi potem takoj padel, dočim se more sedaj zadeva vsekakor vleči še teden dni, da bom rešen teh osovraženih okovov.«

Howard se priliznjeno smeji.

»Kaj pravi k temu gospodična Collin?« vpraša zaupno.

»Oh, njo obiščem šele danes dopoldne ter jo obvestim o svoji — nesreči. Prepričan, sem, da me bo reveža pomilovala, da še več, da še več, da me bo takoj objela.«

Zopet se reži Howard.

»Kajpak, grda je ta deklica,« nadaljuje trgovec zamišljeno, »toda poseduje neizmerno bogastvo. Da sem le enkrat njen mož, potem se bodo že tudi našla sredstva in pota, da se oprostim tudi teh okovov. Gospodična Collin je zelo slabotne narave — njeno zdravstveno stanje ni bilo nikdar zadovoljivo — kdo ve — — — —«

Stavka ne skonča, toda iz njegovih temnih oči odseva nek čuden, nenavaden izraz. Kako ostuden in ogaben je vendar ta mož, ki še ni bil ločen od svoje prve žene, pa se že peča z mislijo, kako bi se mogel iznebiti druge žene. — Morda pa hoče izvršiti kak zločin? Zdi se, da je temu tako!

Howardu se zdi ta izjava njegovega šefa samoposebi umljiva, ker se niti ne namuzne. Saj je pa tudi vreden zaupnik moža, čegar prikupljiva vnanjost skriva v sebi tako podlo dušo.

»Howard,« reče sedaj trgovec svojemu zaupniku, »ker v pisarni sedaj itak ni mnogo posla, bi mi napravili veliko uslugo, če zaprete pisarno — ter kolikor le mogoče neopaženo poizvedujete, kje se nahaja moja žena. Tudi jaz storim isto. Uredite pa stvar tako, da ste zvečer zopet tukaj. Če kaj doženem, vas takoj o tem obvestim, če pa vi kaj zveste, pa čakajte le name. Še tekom noči se vrnem!«

»Se bo zgodilo, gospod!«

Trgovec se nenadoma obrne k vratom.

»Naprej!« zakliče glasno.

Začudeno gleda knjigovodja trgovca, ko ta odpre vrata ter se ozira po hodniku.

»Ali je bil kdo tukaj, gospod Noldan?«

»Čudno, zdelo se mi je, da so se vrata nalahko zaprla, vendar sem se moral zmotiti. Nikogar ni videti!«

Trgovec zgrabi za klobuk in palico.

»Torej Howard, kaj ne, vi oskrbite vse, kar sem vam naročil?«

»Da, gospod, takoj odidem in upam, da vam prinesem zvečer že ugodne vesti!«

Trgovec še prijazno namigne svojemu zaupniku ter hitrih korakov odide iz pisarne. Pred hišo čaka nanj elegantna ekvipaža, v katero takoj vstopi. Ravnokar hoče povedati kočijažu, v katero smer naj ga pelje, kar se nenadoma spomni, da se mu je zdelo, da je malo preje slišal nek šum pred vrati pisarne.

»Ali si med tem časom, odkar čakaš tukaj, videl koga priti v hišo?« vpraša kočijaža.

»Da bi kdo šel notri, nisem videl, milostni gospod, ampak malopreje, predno ste prišli vi, je prišel iz hiše nek mož, ki je pa hitro odšel odtod.«

»Tako — tako, kako pa je izgledal?«

»Kot kak mornar, in če se ne motim, precej zanemarjen.«

»Torej berač,« si misli gospod Noldan, »torej le poženi in me hitro pelji v — ulico štev. 26!«

Tamkaj so bili klubovi prostori, v katerih je trgovec največji del svojega časa prebil. Ko dospe tja, si naroči zajutrk, katerega užije z velikim apetitom, vmes pa se še pokrepča z lesketajočo kapljico. Niti enkrat se podlež ne zmisli na svojo nesrečno ženo, ki morda sedaj tava z detetom v pomanjkanju po svetu. Edinole samomor njegove žene mu gre po glavi, ker bi mu mogel postati zelo nepriličen radi sočustvovanja ljudi z njegovo nesrečno ženo.

Ko se je navžil dobrot, ki jih je nudila bogato obložena miza, se končno ozre na uro na steni. Ker vidi, da je že čas, da se odpravi k obisku pri bogati gospodični Collin, se takoj dvigne, popravi skrbno še enkrat svojo toaleto pred ogledalom ter jo mahne peš proti hiši gospodične Collin. Njena hiša se je namreč nahajala blizu klubovih prostorov in pa tudi pozornosti ne vzbudi toliko, če pride peš kot pa, če bi se pripeljal z ekvipažo.

Par minut nato ga že vidimo vstopiti v krasno vežo hiše, ki je bila last gospodične Collin.

»Ali je milostna gospodična doma?« vpraša brhko sobarico, ki mu že odjemlje površnik, klobuk in palico.

»Gospodična že čaka na vašo milost!« odvrne sobarica z muzajočim pogledom. Trgovec jo nalahko vščipne v polna lica, česar mu pa zala deklica ne zameri, saj jo je še vselej nagradil z bogato napitnino. Tudi topot ji stisne trgovec lepo napitnino v že iztegnjeno roko, potem pa vstopi skozi predsobo v majhen bogato opremljen sprejemni salon. Ni mu treba dolgo čakati; skoro obenem z njim vstopi v salon gospodična Collin v dragocenem oblačilu, ki pa vendarle ne more zakriti njene odurne zunanjosti.

Gospod Noldan napravi kolikor mogoče resen obraz. In to zna on mojstrsko izvesti. Z bolestnim izrazom na obrazu kot da bi bil kot zakonski mož užaljen v svojih najsvetejših čustvih, hlini že na zunaj težak udarec usode.

Uljudno se približa naravnost grdi gospodični in poljubi ponudeno mu roko, pri čemur se mu izvije iz prsi bolesten vzdih.

»Dobrodošli, gospod Noldan,« ga nagovori dama prijazno.

»Iskrena hvala, moja gospica,« šepne podlež, »saj skoro nisem mogel pričakovati, da bi me po zadnjih dogodkih sploh hoteli še sprejeti.«

»Spoštovani gospod Noldan, kako le morete kaj tacega izustiti,« odvrne dama z zanikuoče gesto. »Saj tako globoko in udano sočustvujem z vami, da mi je važa žalostna usoda ugrabila ves notranji mir. Nikoli ne bi bila verjela, da je ona brezčastnica tako zlorabila vaše zaupanje in vam na tak način poplačala vašo brezmejno ljubezen.«

Zopet poljubi John Noldan roko grde dame.

»Oh, gospodična Collin,« izpregovori dozdevno globoko ganjen, »vaše tolažbe polne besede me navdajajo z neizrečenim veseljem. Prav iskreno se vam zahvaljujem za izraženo sočutje, znova ste me utrdili v veri na človeštvo — — — — —«.

Kako mojstrsko se zna hliniti propali licemerec. Gospodična Collin se sedaj vsede na divan, njej nasproti sedi John Noldan.

»Le pomislite, gospodična, ta propala ženska — kot svojo soprogo je ne maram nič več imenovati — je danes ponoči odšla iz moje hiše. Pobegnila je s svojim ljubimcem!«

»Ali je kaj tacega mogoče?« se začudi gospodična Collin.

»Da, ničvrednica je odšla, sedaj bo ločitev takoj izvedena in pravoveljavno razglašena.«

Po teh besedah se polasti gospodične Collin očeviden nemir. Po divanu se premika nemirno semintja, s svojimi drobnimi očmi, uprtimi v obraz moža, katerega na tihem ljubi, hoče prodreti na dno njegovega srca.

»In kaj boste sedaj pričeli, gospod Noldan?«

»Vsekakor bom moral oditi iz Liverpoola. Ničvrednica me je s svojo brezmejno zapravljivostjo skoro spravila v propast. Saj sem bil tako dobrodušen napram nji, da ji nobene prošnje, četudi me je imela stati še take vsote, nisem mogel odreči.«

Zakaj neki ne zadene nesramnega lažnika takoj kazen?

Gospodična Collin je postala bleda kot zid.

»Vi hočete odtod?« dihne iz sebe.

»Kaj pa naj sicer storim? Tukaj me itak nič ne zadržuje, saj sem popolnoma sam sebi pripuščen.«

Deklici si komaj še posreči, da zakrije svojo strast. Pa saj imate vendar prijatelje tukaj, gospod Noldan?«

»Ti me bodo kmalu zapustili, milostljiva gospodična.«

»Ne, ne. — Očitek zadene edinole ono zavrženko, ki je zastrupila vaše življenje, in tako kot jaz bode mislila vsa poštena javnost.«

»Oh, če bi le tako bilo res,« vzdihne lopov.

»Bodite uverjeni o tem, gospod Noldan, jaz bi se ne mogla utolažiti, celo uresničiti svoj sklep, s katerim ste se v razburjenosti prenaglili.«

John Noldanu poskakuje srce od veselja. Konečno se vendarle bliža svojemu cilju. Deklica mu je dala dovolj jasno razumeti, da upa, da postane njegova.

(Dalje prih.)

Odgovorni urednik: **Franjo Rupnik.**
Tiska tiskarna M. Hrovatin v Ljubljani.
Izdaja konzorcij »Nove Pravde«.

Priporočamo tvrdko
Josip Petelinc
Ljubljana, blizu Prešernovega spomenika za vodo.
Najcenejši nakup
nogavic, žepnih robcev, brisalk, klota, belega in rujavega platna, šifona, kravat, raznih gumbov, žlic, vilic, sprehajalnih palic, nahrbtnikov, potrebščin za šivilje, krojače, Solingen škarij za prikrojevanje in za obrezovanje trt.
NA VELIKO IN MALO.

Prometni zavod za premog
d. d. v Ljubljani
prodaja premog
iz slovenskih premogovnikov
vseh kakovosti, v celih vagonih po originalnih cenah premogovnikov za domačo uporabo kakor tudi za industrijska podjetja in razpečava na debelo.
Inozemski premog in koks
vsake vrste in vsakega izvora ter priporoča češkoslovaški in angleški koks za livarne in domačo uporabo, kovaški premog, črni premog in brikete.
NASLOV:
Prometni zavod za premog d. d. v Ljubljani, Miklošičeva c. 15/II.

Jugoslovanski kreditni zavod
v Ljubljani, Marijin trg štev. 8
sprejema hranilne vloge in vloge na tekoči račun ter jih obrestuje najugodneje. Vezane vloge obrestuje po dogovoru. — Proti dobremu poroštvu daje osebne, trgovske in obrtne, zlasti pa kredite na kratek rok.

Vse pisalne, risalne in šolske potrebščine dobite najceneje v papirni trgovini
Miroslav Rivic
Ljubljana
Sv. Petra cesta 29.
Lastna knjigoveznica.
Velika zaloga šolskih zvezkov, map, in blokov.

TUNGSRAM
ZAGREB * ZEMUN
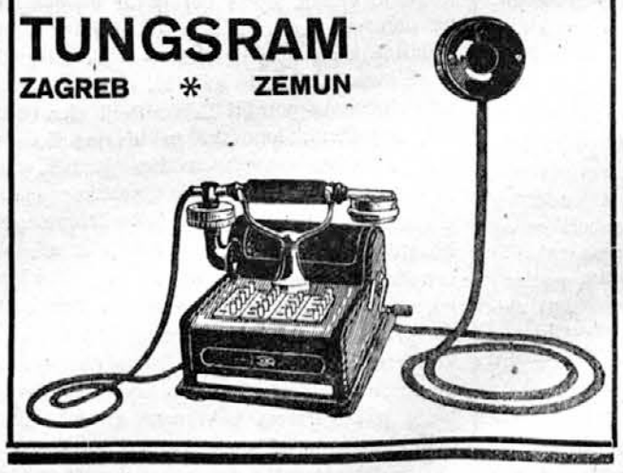

Najboljši šivalni stroji
so edino
Josip Petelinca
znamke
„Gritzner" in „Adler"

Večletno jamstvo.
Delavnica za popravilo strojev.
Pouk v vezenju brezplačen.
Ljubljana
blizu Prešernovega spomenika za vodo.

Pozor, krojač, šivilja, nešivilja
Kaj ti koristi kroj brez pouka? Z natančnim poukom, preizkušenega po vsakem modelu ga dobiš na željo ekspresno po pošti v KROJNI ŠOLI, koncesijonirani od ministrstva za trgovino in obrt.
Ljubljana, Židovska ul. 5.
Vsak mesec tečaji za krojače, šivilje in nešivilje.

Modni salon
Minka Horvat
LJUBLJANA, Stari trg 21
ima vedno v zalogi najnovejše damske in dekliške slamnike in klobuke. Žalni klobuki vedno v zalogi. Popravila se sprejemajo.